

heti, úgy illetékkevedezményt nem jelenthet, ha az illetéket azok kiszemelt valamelyikén, a generális engedmény-okiraton rójjuk le.

Dr. Halász Ferenc.

A világgazdasági konferencia és a kartellkérdés.

A genfi konferencia elnöke, *Theunis*, a következő szavakkal jellemezte záróbeszédében Európa gazdasági kórképét: „A desorganizáció, amely a háboru következménye, sokkal súlyosabb baj, mint mind az a közvetlen pusztítás, amelyet az okozott. Ma a fő nehézség nem abban áll, hogy hiányoznának a termelés eszközei vagy az emberi energia azok használatbavételére, hanem abban, hogy az akadályok egész sora áll e munka útjában. Ez akadályok közt legfontosabbak azok a korlátok, amelyek a munkaerő, a tőke és az áruk szabad forgalmát gátolják.“ S az angol *Runciman* a következő komoly intelmet intézte Európa államaihoz: „Ha egyes államok szuverénitásukra hivatkozva vámjaikat fel akarják emelni, ám tegyék, de akkor tudják meg, hogy cserébe megkapják a konferencián képviselt egész világ rosszalló ítéletét.“ A konferencia, amelyet francia kezdeményezésre és azzal a be nem vallott céllal hívtak össze, hogy azon a világ összes nemzeteinek legkiválóbb gazdasági képviselőivel approbáltassák azt a francia tételt, hogy a világ gazdasági boldogulásának csodaszere a nemzetközi kartellezés rendszerében rejlik, ime félre nem érthető kifejezést adott annak a meggyőződésének, hogy a kartell lehet jó és lehet rossz, a gazdasági világgazdaság érdeke tehát nem lehet más, mint hogy a kartellezést ott és oly mértékben, ahol és amily mértékben az a köznek javára válik, ápolja és kifejlessze, de e mértéken túl a kartellfejlődést ellenőrizze, kinövéseit elnyomja és a vele szemben álló gazdasági tényezők egyoldalú kizsákmányolását megakadályozza. Elsősorban és legfőképp azonban a gazdasági életnek szabadságra és békességre, a tulhajtott nacionalizmus részéről fűtött és inszcenált gazdasági öngyilkosság leszerelésére, egy nagy morális sullyal rendelkező, erőteljes világgazdasági közvélemény kialakítására van szükség, amelynek nyomása alatt egyes államok tulkapásaikat beszüntessék és hozzászokjanak annak meggondolásához, hogy nincsenek egyedül a világon és hogy a másoknak éppoly joga van a léthez, a levegőhöz és a napfényhez, mint nekik.

Ha ennek a szellemi légkörnek a tükrében olvassuk a kartellek kérdésében kelt rezolúciót, megértjük, miért kellett azt azzal a közhellyel bevezetni, hogy a kartellmozgalom — akár nemzetközi, akár nemzeti jellegű — oly tény, amellyel meg kell alkudni és hogy az abban való részvételre csak oly iparágak alkalmasak, amelyek már jól meg vannak szervezve és amelyek tömegtermelésre alkalmasak. Régi megállapítás az is, hogy a kartellek ezen a körön belül a termelés jobb megszervezésére, a termelő költségek leszállítására és nem gazdaságos versenyalakulatok kiküszöbölésére vezethetnek, ami közvetve a munkásosztálynak is javára válhatik, mert biztosabbá teheti a munkaalkalmat, és a fogyasztónak is, mert az előállítási költség csökkenése alkalmat adhat az árak leszállítására. Mindez már husz évvel ezelőtt is leszűrt véleménye volt a tudományos vizsgálódásnak.¹ E mellett azonban szükségesnek tartotta a konferencia annak megállapítását, hogy a kartellek akadályai lehetnek a technikai haladásnak és egyes államok jogos érdekeit hátrányosan érinthetik. Ezért feltétlenül szükségesnek tartja a konferencia, hogy a kartellek ne folytassanak áremelő politikát, megfelelően figyelemmel legyenek a munkásosztály érdekeire, ne nehezítsék a különböző államok nyersanyagellátását és ne teremtsenek egyenlőtlen elbánást egyes termelő vagy fogyasztó területek feldolgozó iparágai között, ne gátolják egyes államok ipari fejlődését és a technikai haladást.

E megállapításokból vonta le a konferencia mindenekelőtt azt a negatívumot, hogy a nemzetközi kartellmegállapodások sem oly jelenségek, amelyekkel szemben a konferencia részéről elvi állásfoglalás szükségesnek mutatkoznék. A nemzeti kartellek viszonyait tulságosan eltérőknek találja ahhoz, hogy azok szabályozását és ellenőrzését az egyes államok kezéből ki lehetne venni. A nemzetközi kartellek törvényhozási szabályozását és nemzetközi ellenőrzését pedig azért tartja lehetetlennek, mert az egyes államokban a viszonyok és a jogállapotok ehhez tulságosan eltérők. Kivánatosnak tartja azonban, hogy jó választottbiráskodás szerveztessék s hogy a nemzetek szövetsége a nemzetközi kartellek fejlődését és kihatását a fent jelzett gazdasági érdekkörökre az erre vonatkozó irodalom gyűjtésével és közzétételével, valamint az egyes kormányoktól beszerzendő tájékoztató utján állandóan figyelemmel kísérje.

Minő tanulságokat vonhatunk le a konferencia állásfoglalásából a magunk számára? A válasz, úgy hisszük, nem lehet kétséges. Valamelyik nemzetközi kartellhez való csatlakozásunk önmagában még sem nem vívmány, sem nem katasztrófa. Vajjon az egyik-e, vagy a másik, attól fog függni, mit nyújthat nekünk a részvétel és minő veszedelmek fenyegetnek arra az esetre, ha künn rekedünk. Minden erőnkkel sikra kell szállnunk az oly nemzetközi kartellező törekvések ellen, amelyek fontos iparágaink nyersanyagbeszerző forrásait monopolizálni, csekély külföldi piacunkat még jobban szűkíteni, importárunk árát felszöktetni igyekeznek. Belföldi kartelleinkkel szemben éber, de nem ellenséges állást kell elfoglalnunk: ösztönzést kell nyújtanunk nekik arra, hogy a termelés és árueosztás racionalizálására, az előállítási költségek csökkentésére, alkalmazottaik emberséges dotálására törekedjenek és meg kell nekik engedni, hogy megkeressék azt a tisztos polgári hasznot, amely a vállalat rentabilitását és fejlődésének lehetőségeit biztosítja. De szembe kell szállanunk esetleges árdrágító és monopolisztikus irányzatokkal, mert fogyasztóközönségünk vásárlóereje amugyis minimális és a pillanatnyi nagyobb haszon a vállalatoknak sem oly fontos érdeke, mint az, hogy a fogyasztó megmaradjon. A termelésnek nálunk kétségtelenül fennálló túldimenzionáltsága a versenyt sok termelőágban oly mértékben kiélesítette, hogy kartellszerű megegyezés nélkül katasztrófa fenyegetne: az ily helyzettel szemben megértést kell tanusítaniok azoknak az érdekköröknek is, amelyekre a kartell pillanatnyilag terhet ró. A főfeladat tehát egyelőre a belső kartellek tekintében is a tényállás megbízható és tárgyilagos megállapítása, amire alkalmas szerv felállítása elsőrendűen sürgős feladat. Ha ilyet — mindenestre a nagyon is megszivlelendő német példa alapos megismerése és megfelelő követése útján — sikerülne megteremtünk, ha a vállalatok abban meg tudnának oly mértékben bizni, hogy eddigi titkolódzó politikájukat feladják és adataikat őszintén és teljesen az egyébként szigorú titoktartásra kötelezhető szerv elé tárják s ha e szerv szavának ennélfogva meg lenne a bíróságokkal és a közvéleménnyel szemben az a súlya, amelyre szüksége van: akkor az igazolt mértéket tartó kartellel szemben hamarosan megszűnnék az animozitás, a kapzsi és kizsákmányoló kartellt pedig elsöpörné a közfelháborodás vihara.

Dr. Meszlény Artur.